Episodi tercer

A N'EL PAIS DELS LLEONS

Santiago Rusiñol
Obra completa

I

Les dil·ligencies desterrades

Era una dil·ligencia d'aquells temps, vella, forrada a la moda antiga, am drap blau, groixut i pansit, i am tremendes borles de llana, que al cap d'algunes hores de ruta, vos embutllofaven l'esquena. En Tartarín de Tarascó, tenia un recó de *cupé*, i s'hi enquibí lo millor possible; i mentres pensava en respirar les emanacions de mesc d'aquells grans felins de l'Africa, l'heroe's tingué d'acontentar de flaire de dil·ligencia vella, composta d'olors complicats: d'olor d'home, de cavall, de dòna, de brenar, de palla florida i de cuiro.

A dintre d'aquella retonda hi havia una mica de tot. Un *trapense*, mercaders jueus, dugues *cocottes*, que tornaven al regiment—el

tercer d'husars—i un fotograf d'Orleansville... però, per variada que fós, i agradable, la companyia, el nostre tarasconès no tenia humor de parlar, i es va estar sempre pensatiu, amb el braç a dintre'l braçal, i els fusells entre'ls genolls. La seva marxa sobtada, els ulls negres de la Baia, la terrible caça que emprenia, tot plegat li pertorbava la testa, i més a més, si es té present que aquella dil·ligencia vella, am son aire patriarcal de dil·ligencia europea trobada an el cor de l'Africa, li recordava vagament aquell Tarascó de quan era jove, aquelles anades als afores, aquells dinars vora del Ròden, i tants records d'altre temps!

De mica en mica's va fer de nit. El cotxe va encendre'ls fanals. La rovellada dil·ligencia, anava saltant i cruixint a sobre de les molles velles; trotaven els cavalls, repicaven els cascabells, i al sol soroll que se sentia allí dalt de tot de la vaca, era un soroll de ferramenta. El material de guerra de l'héroe.

En Tartarín de Tarascó, am més de mig ensopiment, va mirar un rato als viatgers, que's movien comicament, sotraguejats per les roderes, ballant a devant dels seus ulls, com ombres de ninots bojos; després se li va enfosquir la vista, se li enboirà'l pensament, i ja no més sentí, com de lluny, el rondinar de les rodes, i els costats de la dil·ligencia, que anaven grinyolant de pena.

De prompte, una veu, una veu de fada

vella, enrogallada, seca, rompuda, i fosca, va cridar an en Tartarín:

—Senyor Tartarín! Vos per aquí, senyor Tartarín!

—Quí hi ha?

—Sóc jo, senyor Tartarín. Que no'm coneixeu? Si, sóc la vella dil·ligencia que feia ara fa vint anys el servei de Tarascó a Nimes! No vos he portat poques vegades a vos i als vostres amics, quan anaveu a caçar gorres a *Jonquieres* o a *Bellegarde!* De moment, amb aquest casquet de moro no vos hauria pas conegut; però, aixis que vos he sentit roncar, bona reira-de-sort! ja ho crec que vos he conegut!

—Vaia! Vaia!—va respondre en Tartarín, una mica sofocat. I després va afegir, amansint-se:—I bé, bona vella, i què haveu vingut a fer-hi aquí baix?

—Ah! bon senyor Tartarín! Cregueu que no he vingut pas pel meu gust! Tan bon punt el ferrocarril de Bellcaire va ser acabat, van dirme qu'era un trasto inutil, i em van enviar cap a l'Africa! I no vos cregueu que sigui sola. Totes les dil·ligencies de França han sigut desterrades, com jo! Ens trovaven reaccionaries, i cap aquí! a les galeres! Nosaltres venim a ser lo que se'n diu ferrocarrils d'Alger, allí a França.

I la vella dil·ligencia va fer un gran sospir i continuà:

Ah! bon senyor Tartarín! Que l'anyoro aquell Tarascó! Era'l temps hermós, allavores! Era'l temps de la joventud, per mi! M'hauriau tingut de veure marxar, al matí, tota nèta de l'aigua de la font, lluenta, am verniç fresc a les rodes, amb els fanals com dos sols, i amb el *toldo* ben untat! Ah! quan el postilló, fent petar el fuet, cantava: *Lagadigadeou,* la *Tarasca:* i el conductor a la bandolera, am la brodada gorra a l'orella, tirava'l goç, sempre enfadat a la vaca de l'imperial, i hi pujava ell al darrera, i arrencava amb aquells crits de: Oixque! Oixque! i Arri! Allí hauriau vist cosa bona! Els quatre cavalls s'arboraven quan sentien els cascabells, i bordaven tots els goços, i s'obrien totes les finestres, i tocaven totes les musiques, i tot Tarascó sortia a veure amb orgull la dil·ligencia, que sobre la ruta reial, corria desesperada!

I quina carretera més bella era aquella, senyor Tartarín! Ampla, ben cuidada, am les fites kilometriques, amb els seus pilots de grava, col·locats am simetria, i per tot, a dreta i esquerra, aquelles hermoses planuries de vinyes i d'oliveres! A cada dos passos, un hostal; a cada cinc minuts, un *rellevo,* i els viatgers! quins braus viatgers eren aquells!.. arcaldes, rectors, que anaven a Nimes a veure'l governador o el bisbe; *panyeros* de bé, que tornaven honradament de *Mazet,* col·legials en vacacions, pagesos am brusa brodada, afei-

tats de fresc aquell dematí, i a la vaca, allà an aquell imperial, tots nosaltres, caçadors de gorres, sempre amb aquell bon humor, i sempre cantant la *vostre*, quan era la nit que tornavau, a la claror dels estels!

Ara! ai! Ara és altra cosa! Déu ho sap la gent que tragino! Un pilot de descreients que qui sap d'ont han eixit; i que m'omplen de porqueria: negres, beduins, borratxos, aventurers de totes les terres, colons estripats que m'empesten am la pipa, i am tot això, parlant una llengua, que ni el Pare Etern l'entendria. I ja veieu com em tracten! No'm respallen, ni'm cuiden, ni'm renten!

I en contes d'aquells grans cavalls mansos que'm portaven allavores, cavallets alarbs que tenen el diable al cos, que's barallen, que's moceguen, que ballen, tot corrent, com les cabres, i que, a coces, em trenquen els braços. I això no mes per començar! Què direm de les carreteres! Aquesta, encare Déu-n'hi dó, perquè som aprop del *gobern;* però allà baix, res, ni un trist camí. Es va a la ventura, per les planes; es pugen com es pot les montanyes, entre palmeres i broces, i no's cambia ni una volta. Segons la deria del cotxer, avui vos pareu a una masia, i demà vos pareu a un'altra.

Devegades, aquest gran bretol, em fa fer dugues llegües de marrada, per anar a casa d'un amic a beure una absenta o un *champoreau,* i després, venta-li fuetada, bailet, que

havem de guanyar el temps perdut! Que'l sol cou i la polç crema, fuetada! Que'ns embranquem o volquem, fuetada! Que tenim de passar un riu nadant, que un s'encostipa, que un es mulla, que un es nega! fuetada i fuetada! Després, al vespre, arribo tota regalant, i conteu si m'és gaire bò a la meva edat, i a més, patint de reumatismes!.. Ting de dormir a la serena, en un pati de mals-endreços, obert a les corrents d'aire; a la nit, els xacals i les hienes, vénen a ensumar-me les caixes; els vagabonds que tenen por de tenir de rebre la rosada, vénen a posar-se joc a dins dels meus compartiments, i aquí teniu la meva vida! i oh, pobre senyor Tartarín, aquesta vida la duré fins que, cremada pel sol, podrida per les nits humides, cauré—no poguent ja més—en un recó de carretera, i els alarbs faràn bullir el seu kuç-kuç, am les despulles troçejades de la meva vella ossamenta.

—Blidah! Blidah!—digué el conductor, obrint la portella.

II

Aont es veu passar un senyor petitó

Santiago Rusiñol
Obra completa

II

Aont es veu passar un senyor petitó

Vagament, a través dels vidres, desllustrats pel baf humit, en Tartarín de Tarascó va entreveure una hermosa plaça de vila de segon ordre; regular, voltada de portics i plantada de taronjers, am soldats de plom al mig, que estaven fent l'exercici, a la claror de la boira rosada del dematí. Els cafès obrien les portes, i en un angle hi havia un mercat de llegums. Tot allò era molt bonic, però encare no feia farum de lleó.

«Al Sud! Més al Sud!» va murmurar el bon Tartarín, entafurant-se an el seu recó.

An aquest meteix moment es va obrir la portelleta. Una alenada d'aire fresc va entrar portant a sobre les seves ales la flaire dels taronjers florits, al meteix temps que un senyor

petit, amb americana avellana, vell, sec, arrugat i calmós, amb una cara com el puny, una corbata de seda negra que tenia cinc dits d'alçaria, paraigües i una cartera de cuiro.

El verdader notari de poble.

Així que aquell senyor petit va fer esment del material de guerra que duia el tarasconès, va quedar-se molt sorprès, i es va posar a mirar ane'n Tartarín amb una insistencia molestosa.

Van desenganxar, van enganxar i va marxar la dil·ligencia. El senyor petit no deixava de mirar ane'n Tartarín, fins que al fi an el tarasconès li va pujar la mosca al nas.

—Això vos sorpren?—va dir mirant al senyor petit cara a cara.

—No és que'm sorprengui. És que'm molesta,—va dir l'altre tranquilament. I la veritat sia dita, am la tenda-abric, i el revólver, els dos fusells i la funda, amb aquell ganivet de caça, sense contar la groixaria natural de la persona, en Tartarín de Tarascó ocupava tots els assientos.

La resposta del senyor petit l'enfadá.

—Que pot-ser vos heu figurat que aniré a caçar lleons am paraigües?—va dir el gran home am fiereça.

Aquell senyor petitó va mirar-se el seu de paraigües, va somriure i va dir am la meteixa flema:

—Essent així, vos debeu ser...

—Tartarín de Tarascó, el matador de lleons!

En pronunciant aquests mots, l'intrepit tarrasconès va estufar com una *melena* la gran borla de la *chechia*.

A dintre de la dil·ligencia hi va haver un moviment de fredat.

El trapista es va senyà, les *cocottes* van xisclar esverades, i el fotograf d'Orleansville s'apropà an el matador de lleons somniant l'insigne honor de poguer fotografiar-lo.

El senyor petit, per això, sense desconcertar-se, va dir-li:

—I escolteu, senyor Tartarín, n'haveu ja mort molts de lleons?

Bona cosa li va haver dit!

—Que si n'he mort, em pregunteu? No més vos desitjaria una cosa: que per cada un que n'he mort tinguessiu un cabell al cap.

I tot-hom es va posar a riure a dintre la dil·ligencia, mirant els unics tres cabells grocs, que com ane'n Cadet-Roussel, an el pobre petit senyor se li ariçaven sobre el crani.

Allavores va ser el fotograf el que va pendre la paraula:

—Terrible professió deu ser la vostra, senyor Tartarín. No sempre es passen bons moments. Veieu el pobre Bombonel...

—Ah! Sí, el matador de panteres,—va fer en Tartarín am menyspreu.

—Que'l coneixeu?—preguntà el senyor petit.

—Que si el conec! Ja ho crec! Havem caçat junts més de vint cops.

El senyor petit va somriure.

—Es dir, que també caçeu la pantera?

—Devegades, però allò, no més que per matar el temps,—va dir el borrango tarasconès.

I afegí, aixecant la testa amb un gesto heroic que va encendre el cor de les dugues *cocottes:*

—Quína diferencia del lleó!

—Total,—va gosar dir el fotograf,—una pantera ve a ser una mena de gat gros.

—Justa!—va dir en Tartarín, que no li savia greu de rebaixar una mica la gloria d'aquell senyor Bombonel, sobre tot devant de les dames.

Aquí la dil·ligencia va parar-se, i el conductor, obrint la porta, va dir an aquell vell petitó am molt respecte:

—Havem arribat, senyor.

I el senyor petit va baixar, i digué ane'n Tartarín avans de tancar la portella:

—Em voleu permetre un consell?

—Quín, senyor meu?

—Escolteu-me. Vos teniu posat d'home de bé, en bona fè, i més m'estimo parlar-vos clar. Senyor Tartarín, entorneu-se'n a Tarascó! Aquí no feu més que perdre el temps! A provincia encare en queden de panteres, però vaia, es caça que no fa per vos. En quant

als lleons, s'han acabat. No n'hi ha ni un en tot Alger. El derrer lleó que quedava, el meu amic Chassaing va matar-lo.

I el senyor petit va saludar, va tancar la portelleta, i se'n va anar tot rient am la cartera i el paraigües.

—Conductor,—va preguntar en Tartarín, tot fent la seva ganyota,—quí és aquest bon senyor?

—I ara! Però que no'l coneixeu? És el senyor Bombonel.

III

Un convent de lleons.

Santiago Rusiñol
Obra completa

III

Un convent de lleons

A Milianah, baixà en Tartarín, deixant continuar a la dil·ligencia el seu viatge cap al Sud.

Dos jorns de sotracs, dos nits passades amb els ulls oberts, mirant la portelleta i no veient més que camps i més camps a cada banda de la ruta, l'ombra formidable del lleó allà an el buit, i tants insomnis meridionals bé mereixien un poc de repós. Després, també s'ha de confessar, desde l'ensopegada amb en Bombonel, a pesar de les seves armes, de la seva terrible ganyota i del seu casquet vermell, a devant del fotograf d'Orleansville i de les dugues senyoretes del tercer d'husars, se sentia neguitós.

Es va encaminar, doncs, vers els amples

carrers de Milianah, plens de forts i bells arbres; però tot anant cercant un hôtel propri de sa posició, el pobre home no's podia treure del cap les paraules de'n Bombonel. I si fós cert? I si ja no n'hi haguessin de lleons a Alger? Per què haver fet tantes curses i haver aguantat tantes fadigues?

De prompte, al tombar un carrer, l'heroe es trobà cara a cara, endevineu de quí? D'un lleó! D'un lleó, cavallers, d'un lleó! D'un lleó superb, qu'esperava tranquilament a la porta d'un cafè, sentat am tota sa realesa sobre les potes del darrera i am sa cabellera al sol!

—Que m'ho diguin ara que ja no n'hi han! —va cridar el tarasconès, tot fent un pas enderrera.—I doncs, què és això, bona negada?— Al sentir aquesta exclamació, el lleó va baixar la testa, i agafant am la boca un plat de fusta que tenia a terra, devant seu, el va allargar amb humilitat vers en Tartarín de Tarascó, qu'estava espalmat de sorpresa. Un alarb que passava va tirar dos quartos al plat, el lleó va remenar la cua, i allavores en Tartarín va compendre la maniobra i va veure lo que la meteixa emoció li havia privat de veure: la gent voltant al pobre lleó, qu'era cego i estava lligat, i els dos negraços armats de grossos parpals que'l passejaven per la vila, com un savoyard la marmota.

La sang del tarasconès va bullir.

—Miserables!—cridà am veu de tró.—Hu-

miliar aixís les besties nobles!—I llençant-se sobre el lleó, li va arrencar dignament aquell indigne platet de les seves barres reials. Els dos negres, creient tenirse-les amb un lladre, se van tirar sobre en Tartarín am la matraca al punt de dalt, i allí varen ser les empentes! Els negres pegaven, les dònes xisclaven, els infants reien. Un sabater vell, jueu, cridava del fons de la botiga:—Al jutge de pau! Porteu-los al jutge de pau!—I fins el lleó, desde sa fosca, va ensajar de bramular, mentres el gran Tartarín, després d'una lluita desesperada, queia rodolant per terra, entre els quartos i les escombraries.

An aquest meteix moment un home atravessà la gentada; amb un mot va fer apartar als negres, amb un gesto a les dònes i als infants; després va aixecar an en Tartarín, el va espolsar, el va saccejar i el va fer asseure esbufa gant an el primer guarda-rodes.

—Vos, princep! Sou vos?—va dir el bon Tartarín, tot fregant-se la costellada.

—Sí, valent amic, sóc jo.—Aixís que vaig rebre la vostra carta, vaig confiar la Baia al seu germà, vaig llogar una sella de posta, i fent cinquanta llegües per hora, i fent tocar el cavall panxa a terra, aquí'm teniu!: arribo just per arrancar-vos de les urpes d'aquesta colla de brutos! Però què haveu fet, Déu sia alabat, per caure an aquest trastorn?

—Què voleu que hagi fet, oh princep? He

vist aquest desgraciat lleó amb el platet a les dents, humiliat, vençut, escarnit, servint talment de riota an aquesta pilleria musulmana, i ja ho veieu lo que he fet.

—Peró, si vos enganyeu, noble amic! Si és al revés de lo que creieu! Si aquest lleó ve a ser per ells una cosa de adoració i de respecte! Si és una bestia sagrada, formant part d'un gran convent de lleons, fundat farà tres cents anys per en Mahomed-ben-Aouda, una mena de trapa ferotge, plena d'udols i olor de fera, ont uns monjos especials crien i fan presoners a centenars de lleons i els envien per tota l'Africa a acompanyar als germans captaires. Veieu, tot lo que recullen aquesta mena de germans serveix per mantenir el convent i el culte de la mesquita; i si els dos negres guardians s'han posat de tan mal humor ara meteix, és que tenen la convicció que per un sou, per un sól sou que haguessin pres o perdut de la capta, el lleó qu'ells acompanyen els hauria devorat desseguida.

Sentint aquesta historia inverosimil, però certa, en Tartarín de Tarascó, es banyava en aigua de roses i ensumava l'aire amb estruendo.

—Què se'm endona de tot això!—va dir com a acabament.—Per més qu'en Bombonel no vulgui, encare n'hi ha de lleons a Alger.

—Què si n'hi ha!—va dir el princep entussiasmat.—Demà meteix anem a fer una

batuda a les planures del Chetif, i ja li esplicarem si n'hi ha!

—Què voleu dir, princep? També vos tindriau l'intenció de caçar?

—I doncs, què vos haveu cregut, mal llamp! Haveu pogut pensar ni un moment que jo vos deixaria sól, en plena Africa, entre las tribus ferestegues, ignorant ses costums i sa llengua? Nó! Nó, il·lustre Tartarín, no vos abandonaré més! Per tot allí on vos sereu, jo vull ser-hi.

—Oh, princep, princep!

I aquí, el nostre Tartarín, radiant i commogut, va apretar sobre'l seu pit aquell brau Gregori, al pensar orgullosament que, lo meteix que'n Juli Gérard, en Bombonel i altres matadors de lleons, famosos, tindria un princep estranger per acompanyar-lo a la caça.

IV

La caravana en marxa.

Santiago Rusiñol
Obra completa

IV

La caravana en marxa

L'endemà a primera hora l'intrepit Tartarín i el no menys intrepit princep Gregori, seguits de mitja dotzena de bastaixos negres, sortien de Milianah i baixaven vers la planura de Cheliff, per un caminet deliciós: un caminet de jasmins, de canyes, de garrofers d'oliveres, i de xaragalls que corrien cantant de roca en roca. Un verdader paisatge del Liban.

El princep Gregori, tant carregat d'armes com el meteix gran Tartarín, s'havia enquibit de més a més un kepis magnific i estrany, que allò era un pa d'or i una espessor de galons, amb unes fulles de roure i unes bordadures de plata, que semblava si és o no és un

general mexicà o un *jefe* d'estació del Danubi.

Aquêt dimoni de kepis intrigava en gran manera an el nostre tarasconés, i va atrevirse a preguntar-li quin era l'usatge d'aquella prenda.

—Gorra indispensable per poguer viatjar per l'Africa, li va respondre am tot l'aplom i tot fent lluir la visera sobre'l color fosc d'una mànega, va esplicar am tots els ets i uts an el seu ignocent company el paper important que tenia'l kepis en les relacions amb els arabes; el terror que aquesta insignia militar els feia i els privilegis que tenia; tants i de tant bona mena, que l'administració civil s'havia vist obligada a fer dur kepis a tot drap de desde'ls registradors de la propietat an els peons caminers. En fí, que per poguer governar Alger (segons el princep) no's necessita tenir gran cap, ni tant sols tenir-ne de cap. Amb un bon kepis n'hi ha prou. Un kepis ben plè de galons, això sí, que llueixi a dalt de una estaca lo meteix que'l barret de Gessler.

Tot parlant i filosofant la caravana feia camí. Els bastaixos a peu nú, saltaven de roca en roca i feien uns crits com micos. Les caixes d'armes drincaven, els fusells lluien, els indigenas que passaven s'acotaven fins a terra quan veien aquell kepis magic, i allà dalt, en els bastions de Milianah, el *jefe* d'oficina moro que's passejava tranquilament tot prenent la

fresca am la senyora, sentint aquêts sorolls estranys i veient lluir tant d'armament que s'anava apropant sota de les branques, va temer que fos un cop de mà, va fer baixar el pont llevadiç, tocar a generala i va posar a corre-cuita la vila en estat de seti.

Bon debut per una caravana.

Desgraciadament avans d'acabar el dia, la festa's va aigualir bona cosa. Dels negres que portaven el fato a l'un li va agafar un colic terrible perquè havia volgut menjar de l'esparadrap de la farmacia; un altre va caure a dintre la cuneta, mig mort per l'aigua-ardent canforat, i el tercer, el que duia l'album de viatge, seduit pels dorats de les tanques i persuadit que se'n enduia tots els tresors de la Meca, vinga cames ajudeu-me i cap a Zaccar falta gent... aixis és que's va tenir de donar *parte*, la caravana va fer *alto* i es va tenir consell general a l'ombra d'una figuera.

—El meu parer, va dir el princep, provant de descloure sense exit una pastilla de pemmican a dintre de una caçola perfeccionada de tres sostres, el meu parer és que desde aquêt vespre renunciem als bastaixos. Res de negres. Justament aquí a la vòra hi ha un mercat arabe, i lo millor és que'ns hi aturem i comprem alguns borriquets.

—Non! Non! res de borriquets! va interrompre vivament el gran Tartarín, que'l record de aquell *Noiraud* l'havia fet tornar tot roig.

I el gran hipocrit va afegir:

—Com voleu que besties tant petites puguin portar el nostre embalum?

El princep somrigué.

—I què'n aneu d'errat, ilustre amic! Per magre i desnarit que vos sembli'l borriquet algerí, vos juro que té bons quatre quartos. I creieu que'ls necessita per aguantar lo que aguanta. Informeu-vos amb els arabes i veureu com vos espliquen la nostra organisació colonial. A dalt de tot, vos diran, hi ha'l senyor governador amb un garrot que pega a l'estat major; l'estat major, per venjar-se, pega al soldat; el soldat pega a ne'l propietari, el propietari a ne'l arabe, l'arabe a ne'l negre, el negre a ne'l jueu i el jueu, quan li toca'l torn, pega al pobre borriquet, i com que'l pobre borriquet no té ningú per pegar, no té més que parar l'esquena i portar tota la carga. Ja veieu si las pot dur les caixes.

—No hi fa res, va respondre'n Tartarín de Tarascó. Jo trovo que pel cop de vista de la nostra caravana'ls ases no llueixen gaire. Voldria quelcom de més oriental. Si pogués ser un camell, per exemple.

—Camells ray! tants com ne volgueu! li va respondre sa altesa, i es varen posar en camí dirigint-se an el mercat arabe.

El mercat era allí, a alguns kilometres, a les vores del Chelif. Hi havia an el tal mercat sis o set mil arabes pellingosos trafiquejant en

plè sol, mercadejant am gran cridoria entre gerres d'olives negres, pots de mel, sacs d'especies i grans paquets de tabac; a sobre de grans fogueres rostien moltons sencers, regalimant-los el greix; al aire lliure carnicers negres, despullats, de peus a la sang, els braços tenyits de vermell, tallaven am ganivetets els cabrits penjats de una perxa; en un recó, sota una tenda apedaçada am mil colors, un escribent moro am ulleres i amb un gran llibre al devant; aquí un grupo am crits de rabia; allí els crits dels d'una ruleta, instalada sobre una mesura, am kabilas empenyent-se; allà corredices, joia i rialles: el riure de veure un marxant jueu que se li nega la mula en les aigues del Chelif, i arreu escorpins, i goços, i corps, i en volgueu de mosques!

Això sí: lo que no hi havia eren camells. No més en van poguer trobar un, un camell que'ls mozabites volien desempellegar-se'n i era'l verdader camell del desert; el camell classic, calvo, trist, am la cara llarga de bedui, i el gep que se li havia anat estovant a copia dels grans dejunis, i li penjava a un costat am santa melanconia.

En Tartarín el va trobar tant hermós, que volia fer-hi montar a tota la caravana. Sempre la follia oriental!

La bestiola es va ajupir. Li van carregar els baguls.

El princep es va instalar en el coll de l'a-

nimal. En Tartarín, per més magestat, es va fer hisar a dalt del gep, a sobre de dugues caixes, i allí al cim, orgullós i ben plantat, va saludar d'un geste noble a tota la gent del mercat, que van corre a contemplar-lo, i va dar la senyal de marxa! Reira de Déu! si l'haguessin pogut veure la colla de Tarascó!

El camell, allavors, es va alçar, va estirar les cames am nusos, va empendre'l vol...

I vatua'l món! a les primeres gambades veusaquí qu'en Tartarín va sentir-se esgrogueir, i altre cop l'heroica *chechia* va agafar, posa per posa, les posicions dels temps del Zuavo! Aquell dimoni de camell brandava com una fragata.

—Princep! Princep! va murmurar en Tartarín tot groc, agafant-se al turó del gep. Baixém, príncep! Baixém! que'm sento escarnir la França!

Molt bé diu; el camell ja s'havia enjagat i no hi havia modo d'aturar-lo. Els arabes li corrien derrera, descalços, bramulant, rient com a bojos i fent lluir a la claror del sol més de siscentas dents blanques.

El gran home de Tarascó es va tenir de resignar, es va deixar caure sobre'l gep, la *chechia* va anar a les seves i la França quedà escarnida!

V

L'aguait del vespre en un bosc de baladres

Santiago Rusiñol
Obra completa

V

L'aguait del vespre en un bosc de baladres

Per pintoresca que fos la nova montura, els nostres matadors de lleons hi van tenir de renunciar per miraments... a la *chechia*. Van continuar, doncs, a peu com avans, i la caravana, a marxes curtes, se'n anà tranquilament vers al Sud, amb el tarasconès al devant, el montenegrí al derrera, i en les files el camell carregat am les caixes d'armes.

L'expedició durà prop d'un mes.

Durant aquêt mes de cercar lleons introbables, el terrible Tartarín va rodar de aduar en aduar en aquella immensa plana de Cheliff, a través de l'Algeria, d'aquella Algeria tan formidable i tan bromista, ont els perfums del vell Orient es compliquen i barrejen am l'olor

d'absenta i de quartel. Un enredo d'Abraham i de Zuavo; quelcom de magic i de gatzara; de pàgina del Vell Testament contat pel cabo *Pitou* o pel sargent La Ramée; de poble selvatje i podrit que volen civilisar regalant-li els nostres vicis, formant un curiós espectacle pels ulls que'l sapiguen veure. L'autoritat feroç i absoluta i feta de baxagues impossibles: una autoritat que's moca am tota la serietat, carregada de cordons de la gran Legió d'Honor, per un si és o no és fa garrotejar a la gent sobre les plantes dels peus. La justicia es feta sens conciencia per Cadís am grans ulleres, que com a tartufes del Koran, de la llei o del que sia, somnien en el quinze d'Agost i en les palmes academiques, i que's venen els decrets, com Esau els drets d'herencia, per un trist plat de llenties, o per un kouskuss am sucre. I els caids, calaveres i borratxos, qu'han sigut antics cira-bòtes de qualsevol general Yusuf, s'emborratxen de xampany am bugaderes mahoneses, fan xeflis de moltò rostit, a devant de les seves barraques, mentres la tribu, morta de fam, disputa, com els llebrers, els rosegons senyorials que'ls tiren de la disbauxa. I arreu, per tots els voltants, planes seques, herba cremada, garrigues i bardices calves, figueres de moro i etzevares.... en fi: el graner de la França! Un graner de França sense gra; un graner ric... de xacals i de xinxes; aon dels aduars aban-

donats les tribus surten esverades, i se'n van fugint de la fam a cercar lo desconegut, sembrant de cadavres la ruta; on si's troba un poblet francés, es veuen les cases enrunades, els camps sense conreuar, am la llagosta terrible que rosega fins les cortines, i am tots els colons al cafè, prenent absenta i discutint la Constitució i projectes de reformes.

Veus-aquí lo que'n Tartarín hauria pogut veure si s'hagués volgut donar aquêt treball; però, entregat de còs enter ane la seva passió lleonina, l'home caminava de dret, sense mirar a la dreta ni a l'esquerra, sempre am l'ull clavat cap al lluny, vers aquells monstres imaginaris, que no daven senyals de vida.

Com que la ditxosa tenda-abric s'havia entoçonit en no obrir-se, i com que les pastilles de *Pemmican* no hi havia manera de fondrerles, la caravana, matí i vespre, s'havia d'aturat en les tribus. Això si, per tot arreu, gracies al kepis del princep Gregori, eren rebuts com a princeps. S'allotjaven a casa els *Agás*, mig palaus i mig masies, de parets blanques, sense finestres, aon s'hi veu la més gran barreja: otomanes i *narguilés* fen jóc am calaixeres de caoba; catifes de Smirna am làmpares-graduadores; cofrets de cedre, plens de calaixos, am rellotges de paret, assumpto i istil Lluis Felip; i allí donaven an en Tartarín cop de *fansasíes* i *diflas*, i les festes més esplendides. En honor seu, *goumes* enteres feien lluir els bur-

nus al sol i feien petar la pòlvora, i quan havia ben petat la pòlvora, arribava el bon *Agà* i... li presentava la nota am l'hospitalitat més àrabe.

Això si, com si fossin al Pont Nou! Mai ni un trist lleonet a la vista! Però el nostre tarasconès per això no's descoratjava. Ell, cap al Sud i vingan dies! i mirem aquesta bardiça, i am la punta del fusell furem aquestes palmeretes, i frrt, frrt, a cada mata; i cada vespre, avans d'anar al llit, un parell d'horetes d'aguait... i els lleons... res!... els lleons mai se presentaven.

Un vespre, no obstant, per allí les sis, quan la caravana atraveçava per un bosc de color morat, ple de guatlles que saltaven aquí i allà ensopides per la calor, en Tartarín de Tarascó li va semblar que sentía (molt lluny, és veritat; molt lluny i molt velat per la brisa) aquell udol maravellòs, que havia sentit tantes vegades allà baix, a Tarascó, darrera de la barraca de'n Mitaine.

De prompte, l'heroe's va pensar que sommiava... però al cap d'una estoneta, sempre al lluny, es va sentir molt més clar que'l udol es començava, i aquêt cop anava de serio. A tots els recons de l'horitzó i en tots els aduars de la plana se sentien lladrar els goços, i tremolós per la por i fent trontollar les caixes d'armes, les conserves i la farmacia, el gep del camell va sommoure-s.

No hi havia dupte. Era el lleó! Depreça! Depreça a l'aguait! No era cosa de perdre temps.

Justament hi havía allí a la vora un antic *marabout* (tomba de sant), am les grans pantufles grogues, que havien sigut del difunt, posades a dintre d'un ninxo a sobre meteix de la porta, i tot un formiguer d'ex-vots, tires de burnús, fils d'or i cabells rojos que penjaven de les parets. En Tartarín de Tarascó va enquibir-hi el camell i el princep, i es va preparar per un aguait. El princep Gregori volia seguir-lo a tot transit, però en Tartarín no ho va volguer: volia rebre-l sol al lleó, afrontar-lo cara a cara. De tots modos, va recomanar a Son Alteça que no s'allunyés de per allí, i per mira de precaució li va confiar la cartera: una tremenda cartera farcida de papers preciosos i plena de bitllets de Banc, que temía que'l lleó la destroçès am les urpes, i un cop llest va anar al seu puesto.

A cent passes del *marabout* hi havia un bosquet de baladres, am les fulles tremolant devant dels vels del crepuscle, al peu d'una riera mig seca, i allí's va emboscar en Tartarín, amb un genoll posat a terra (segons s'estila an aquèts cassos), la carabina al punt de dalt, i el gran ganivet de caça plantat am fieresa allí terra, a la sorra de la riera.

Es feu de nit. El rosa de la Natura's va anar tornant morat, i després va passar a blau fosc.

A baix, an els palets de la riera, lluia com un mirall, un gorc petit d'aigua clara. Era l'abeurador de les feres. Sobre la pendent de l'altra platja's mig veia el caminet blanc que les seves grans petjades havien deixat sobre'l fanc; aquella mica de baixada feia fredat de mirar! Afegiu a tot això els sorolls misteriosos que tenen les nits africanes, el fregadiç de les plantes, el pas com envellutat dels animalots de nit, l'udolar feble dels xacals; i allí dalt, a cent o dos cents metres enlaire, aquells grans remats de grues, que passen fent aquells crits, com de criatures que'ls escanyen, i em tindreu de confessar que n'hi ha per estar commogut.

I vaia, en Tartarín n'estava! Molt n'estava de commogut! N'estava tant, que li petaven les dents, pobre home! tant, que sobre'l manech del ganivet qu'havia plantat a terra, el canó del fusell ratllat sonava com unes castanyoles! Què hi fareu! Hi ha vespres que un home no està per res; i després, aon seria'l mèrit si'ls heroes no tinguessin por!

Doncs, si, senyor! Per què no dir-ho? En Tartarín va tenir por! Ja ho sabeu. I en va tenir bona estona. Ell prou va fer el cor fort tot una hora, dugues hores, però l'heroisme té els seus limits! Vora d'ell, sobre el sorral de la riera, de cop sentí soroll de passos i rodolar de palets; i aquêt cop si que'l terror el va aixecar. Va tirar dos trets, allà on fos, i vinga cames ajudeu-me a enquibir-se an el *mara-*

bout, deixant el ganivet en terra, com creu conmemorativa del panic més formidable que per sempre hagi assaltat l'ànima d'un domador de hidres.

—A mí, princep... El lleó!

Silenci.

—Princep! Princep, aon sou, Princep?

Aneu-ho a saber aont era el primcep. Sobre la paret blanca del *marabout* no's veia més que una sombra que dibuixava la lluna. Era'l gep del bon camell. En quant al princep Gregori, s'havía escorregut am la cartera i els bitllets que hi havia a dintre. Ja feia un mes que l'esperava aquesta ocasió Son Altesa...

VI

A l'ultim!...

Santiago Rusiñol
Obra completa

VI

A l'ultim!...

L'endemà d'aquesta vetlla tràgica tant plena d'aventures, quan es començava a fer de dia i el nostre heroe's despertà i va tenir la certesa que'l princep i els diners se'n havien anat realment, sense ganes de retorn; així's que's va veure tot sol an aquella tomba blanca, trait, robat i abandonat an aquella Algeria selvatge, no més que amb un pobre camell, de gep sencill i natural, i els diners de la butxaca, va ser quan per primera vegada el tarasconès va duptar. Va duptar de Montenegro, va duptar de l'amistat, va duptar de la gloria i fins va duptar dels lleons, i com Crist de Getsemaní, el gran home va plorar am gran amargor.

Estant doncs, an aquêt estat concirós a la porta del *marabout*, amb el cap entre les dos mans, la carabina entre les cames i el camell que se'l mirava, de sopte l'espessor de devant va obrir-se, i en Tartarín espelmat va veure a dèu passes devant d'ell, compareixer un lleó gegantí que avançava am la testa enlaire i fent uns udols tant formidables que feien tremolar el *marabout;* les parets plenes d'oripells i fins les pantufles del sant que hi havia dintre del ninxo.

L'unic que no va tremolar va ser ell. El nostre tarasconés.

—A l'ultim! cridà fent un bot i posant-se la culata a l'espatlla... Pan! pan! pfft! pfft! i ja n'ets. El lleó havia rebut dos bales explossives al cap. Durant cosa d'un minut, sobre'l fóns d'un cel encès d'aquella Africa, allò van ser uns focs artificials de boçins de cervell qu'esclataven, de sang fumejant i de pèl roig escampat. Després tot es va calmar, i en Tartarín va poguer veure... dos negraços furiosos que corrien a empaitar-lo am les estaques enlaire. Els dos negres de Milianah!

Quina pega! El lleó domat! Era'l pobre lleó cego del convent de Mohammed el que acabava de matar!

Vos juro que per en Mahoma aquêt cop si que'n Tartarín es va escapar d'una i bona! Borratxos de rabia fanàtica, aquells dos negres captaires l'haurien fet a bocins, si el Déu

dels cristians no arriba a enviar per ajudar-lo un angel lliberador; el guarda bosc de Orleansville, que amb el sabre sota del braç arribà per un caminet.

La vista del kepis municipal va calmar tot seguit els dos negres. Am calma i magestuosament, aquell home de la placa va pendre acte d'aquell trangol i feu carregar sobre'l camell lo que quedava del lleó; va fer seguir a devant d'ell als demanants i al delinqüent, i els va portar a Orleansville, aon tot fou depositat a la corresponent escribania.

El procés fou llarc i terrible.

Després de l'Algeria de les tribus que acabava de seguir, en Tartarín de Tarascó en va coneixer un altre d'Algeria; una Algeria tant fantastica i tant formidable com l'altre: l'Algeria de les ciutats, processadora i advocable. Va coneixer al curial sinistre que's remou pels culs de cafè; la bohemia dels homes de llei, els expedients que fan olor d'absenta, les corbates blanques tacades de *champoreau;* va coneixer els escribans, els passants, els agents de negocis, tot aquell esbart de llagostes que viuen de paper sellat, aixam d'afamats i de magres, que's van menjant els colons fins als tirants de les bòtes, i que rosegant-lo fulla per fulla, acaben per deixar-lo escorxat com un brí de blat de moro.

De primer es tractava d'aclarir si el lleó havia sigut mort en territori civil o en territo-

ri militar. Si es tractava del primer cas l'assumpto perteneixia an el tribunal de comerç, si es tractava del segon el nostre gran Tartarín tenia d'anar en consell de guerra, i això de consell de guerra impresionava tant a fóns al impresionable tarasconès, que ja es veia fusellat allí al peu de la muralla o esbufegant i podrint-se an el fons d'un graner.

Lo més terrible de tot es que això dels territoris es una cosa molt vaga allà Algeria; però a la fí, després de tot un mes de corre, d'intrigues, d'estades al sol an els patis d'oficines arabes, varen arribar a fallar que si d'una part el lleó havia estat mort en jurisdicció militar, de l'altre en Tartarín va tirar desde territori civil. L'assumpto, doncs, va ser jutjat pel civil, i l'heroe va deslliurar-se'n indemnisant am dos mil cinc cents francs sense contar-hi els gastos.

I com tenia d'arreglarse-las per poguer pagar tot això, si els pocs diners que li quedaven escapats del saqueix del princep, se'n havien anat am papers i amb absentes judicials?

El desgraciat matador de lleons es va veure, doncs, obligat a vendre's la caixa d'armes i vendre-las a la menuda. De una a una es va anar venent les carabines, els punyals, els *krist malais*, els ganivets i els trenca-closques. Un adroguer li va comprar les conserves alimenticies. Un apotecari l'esparadrap. Fins les grans bòtes hi van tenir de passar per aquella

vergonya publica, i fins aquella tenda-abric va anar a raure a un antiquari que la va fer pujar a l'alsaria de curiositat conxinxinesa. No més va quedar a n'en Tartarín la pell del lleó i el camell. La pell la va embalar am tot el cuidado i la va dirigir a Tarascó, an el brau comandant Bravida. Després veurém lo que va succehir amb aquesta despulla fabulosa, i en quan al pobre camell el volia fer servir per poguer arribar fins a Alger, no pas montant-lo, naturalment, sino vendrel i pujar a la diligencia; que ve a ser la mellor manera de poguer viatjar en camell.

Desgraciadament aquella bestia costava tant de *colocar*, que ningú n'hi va oferir un velló.

Però això sí, costi lo que costi, en Tartarín volia anar a Alger. Tenia fam de tornar a veure la cotilleta de Baia, aquella caseta, les fonts i de reposar-se sota els trebols d'aquell petit claustre tot blanc, mentres esperava els diners que havien d'enviarli de França; així és que'l nostre heroe no va duptar ni un sol moment; i disgustat, però no abatut, i am les butxaques lleugeres, va empendre-les a peu per la ruta.

An aquêts tranzits que passava, el camell no'l va abandonar. Aquêt estrany animalò s'havia encarinyat am son amo am tanta tendró inesplicable, que quan el va veure sortir el va anar seguint al derrera, caminant religio-

sament i tot graduant la marxa no se li apartava dels passos.

De moment en Tartarín la va trobar corprenedora aquella fidelitat. Aquella abnegació a tota prova li anava de dret al cor, am més motiu sent la bestia tant facil d'alimentar que amb un no res es mantenia. Al cap de uns quants dies el tarasconés va aburrir-se de veure-s sempre entre-cames aquella bestia melancòlica que li recordava ses desfetes; i per fí venint-li l'amargor a la boca per tots els seus desenganys, acabà per tenir rabia de la tristor de la bestia, del gep i d'aquell posat d'oca guarnida. Per dir-ho d'un cop el va pendre de qua d'ull, i no pensava res més que com podria desfer-se'n; però com més se'n volia desfer més la bestiola aguantava. Primer va probar de perdre-l, però'l camell el va tornar a trobar, després va ensajar de corre, i el camell va corre més depreça, i per fí li cridava—veste-n! tirant-li pedres, i allavors el camell s'aturava, el mirava amb un posat trist i tornava a posarse a corre fins que'l tornava a aconseguir. Res: que'l nostre Tartarín va tenir de resignar-se.

Per això, quan al cap de vuit dies llarcs de marxa, el tarasconès tot empolçat, atropellat i abatut, va veure entre la verdor, allà al lluny, els primers terrats blancs d'Alger; quan va entrar a les portes de la ciutat i es va trobar en aquella avinguda tant animada de Mustaphá, entremig de tants zuavos, i *bischris*, i

mahoneses formiguejant al seu voltant, i mirant-lo passar amb el camell va perdre la paciencia i va dir: «Nou! Nou! Això no es pot aguantar. No pug pas entrar a Alger am semblant bestia» i aprofitant un moment que hi havia una espessor de cotxes, va fer marrada vers un camp, i zas! es va tirar a dintre d'un fosso.

Al poc rato va veure passar sobre'l seu cap, per damunt de la cuneta el camell, que passava a grans gambades estirant el coll amb ansietat.

Allavors, com qui s'ha tret un gran pes de sobre, l'heroe va sortir del amagatall i entrà a la ciutat fent marrada, anant seguint un caminet que hi havia al costat de la tanca.

VII

Catastrofes sobre catastrofes

Santiago Rusiñol
Obra completa

VII

Catastrofes sobre catastrofes

En arribant a sa casa moresca en Tartarín es va aturar tot parat. Queia el dia i el carrer estava desert. Per la porta baixa, ojival, que la negresa s'havia descuidat de tancar, se sentien rialles, soroll de copes, taps de xampany que petaven, i dominant aquesta *juerga* una veu de dòna, alegre i clara, que cantava al mig del bullici.

Aimes-tu, Marco la belle,
La danse aux salons en fleurs.

—Trò de Déu! va dir en Tartarín, tornant-se groc i precipitant-se an el pati.

Oh desventurat Tartarín i quin espectacle l'esperava! A sota els arcs del claustret, al

mig de ampolles, de pastes, de coixins escampats, de pipes, de tamborins i de guitarres, la Baia, la meteixa Baia, dreta, sense bufes blaves ni cotilla, no més que en camiseta de gaça i un gran pantalon rosa tendre cantava *Marco la belle,* amb una gorra a l'orella d'oficial de marina, i als seus peus, sobre un drap blanc ebri d'amor i de confitures, en *Barbassou,* el brétol capità Barbassou, es partia de riure escoltant-la.

L'aparició d'en Tartarín, parat, amagrit, polçós, amb els ulls traient llumanetes i amb la *chechia* estarrufada, va interrompre en sec l'orgia, aquella orgia turcò-marsellesa. La Baia va fer un xisclet com una llebrera espantada i va fugir a dintre la casa. En Barbassou no es va moure ni en va fer de més ni de menos. Al contrari. Rient més que mai li va dir:

—Be bé, senyor Tartarín, què me'n dieu de tot això? Ho veieu si el sap el francès?

En Tartarín va avançar furiós!

—Capità!

—*Digo-li, que vengué, moun bon!* va cridar la mòra, treient el cap per la galeria amb un bell geste acanallat, mentres el bon home abatut, queia a sobre d'un timbal. Fins sabia el marsellès la mòra!

—Ja vos deia que no vos en fiessiu de les nostres algerines, va dir sentenciosament el capità Barbassou. Si fa no fa són lo meteix que'l vostre princep de Montenegro.

En Tartarín va alsar el cap.

—Què sabeu aont és el princep?

—Prou que ho sé. No'l tenim gaire lluny d'aquí. El fan viure cinc anyets a la hermosa presó de Mustaphá. El varen trobar amb el pa a les mans al gran peça, però no es la primera vegada que li han tingut a la sombra. Son Alteça ja ha fet tres anys de casa central no sé aont, i si no vaig equivocat em sembla que va ser a Tarascó.

—A Tarascó? va cridar en Tartarín de sopte. Vet-aquí perquè no coneix més que una banda de la vila.

—Es clà, coneix lo que's veu de Tarascó desde la casa central. Ah pobre senyor Tartarín! S'ha d'obrir molt l'ull an aquêt diable de terra, o sinó un està exposat a coses molt desagradables. Aquí teniu el vostre cas amb el *muezin?*

—Quín cas amb el *muezin?*

—Però que badèm?... el *muezin* d'aquí devant. El que festejava a la Baia. Si fins l'*Akbar* en va parlar l'altre dia i encare riu tot Alger. Aquêt bergant de *muezin*, que desde dalt de la torre mentres cantava les pregaries feia declaracions a la petita, i sota meteix del vostre nas es donaven cita al nom d'Allah.

—Doncs digueu que tot-hom es brètol an aquesta mena de terra, va saltà'l desgraciat tarasconès.

En Barbassou va tenir un geste de filosop.

—Amic meu! Què voleu fer-hi! Paissos nous! Vaja, si'm volguessiu creure, al vostre lloc m'entornaria depreceta a Tarascó.

—Tornà, tornà! Això es molt planer de dir. I quartos? Vos no sabeu com m'han plumat allí baix, an el desert...

—Per això no quedeu, va dir rient el capità. El Zuavo marxa demà i si voleu jo vos repatrio. Vos va, colega?

—Doncs fet. I ara no més teniu de fer una cosa. Encare queden botelles de xampany i mitja coca. Asseieu-vos aquí i fora rancunia.

Després del moment de dupte que la seva dignitat li exigia, el tarasconès am pit i braument es va resoldre. Va seure-s i va trincar. La Baia que havia baixat al sentir soroll de copes va acabar la *Marco la bella*, i la festa va continuar-se fins a ben entrada la nit.

Vers las tres del dematí, quan en Tartarín tornava d'acompanyar l'amic capità, amb el cap lleuger i els peus pesats, al passar devant de la mezquita'l record del *muezin* i les farces que li havia fet, el varen fer esclatir de riure i una pensada de venjança li va passar pel senderi. La porta era oberta. Va entrar-hi, va atraveçar els llarcs corredors estorats, va pujar, va pujar més i acabà per trobar-se en una capelleta turca, aont hi havia una llanterna feta de ferro retallat, que's gronxava penjant del sostre, i brodava les parets blanques d'ombres i clarors estranyes.

El *muezin*, qu'estava sentat en un *diván*, amb el gran turbant a la testa, albornoç blanc i pipa de Mostaganem, prenent una absenta fresca que batia religiosament tot esperant que arribés l'hora de tocar el toc d'oració, quan va veure en Tartarín va deixar caure la pipa amb esglai.

– Mossèn, no digueu ni una paraula!, va dir en Tartarín que ja duia la pensada. Depreça, doneu-me'l turbant i l'albornoç.

El mossèn moro, tot tremolós, li va donar el turbant i l'albornoç, i li hauria donat lo qu'hagués volgut. En Tartarín s'ho va enquibir i am tota serietat va sortir al terrat del minaret.

El mar lluia allà en el lluny. Les terraces blanques brillaven a la claror de la lluna. No se sentia més que la brisa i algunes guitarres llunyanes. El *muezin* de Tarascó es va recullir un moment, i després, aixecant els braços, va comensà a salmodiar am tanta veu com tenia.

«La Allah, il Allah... Mahomet es un gran farsant. L'Orient, el Coran, els *bachagas*, els lleons, les mòres, tot plegat no val dos quartos. Els *moros* s' han acabat. Aquí no queden més qu'estafes, i que visca Tarascó!»

I mentres que amb aquesta barreja d'alarb i de provençal, el nostre ilustre Tartarín llençava als punts cardinals, sobre'l mar, sobre la montanya, sobre la plana i sobre la vila, l'alegre maledicció tarasconesa, responia la veu

clara i seria dels altres *muezins*, perdent-se d'un minaret a l'altre, i els derrers creients del barri alt es donaven cops al pit, inclinant-se fins a terra.

Santiago Rusiñol Obra completa

VIII

Tarascó, Tarascó!

Santiago Rusiñol
Obra completa

VIII

Tarascó, Tarascó!

Es mig dia. El *Zuavo* encén. Va a marxar. A dalt, en el balcó del cafè Valentí, els senyors oficials apunten el *llarga vista*, i van venint, coronel *de frente*, a mirar per ordre de graus, el feliç barquet que s'en va a França. Es el gran divertiment dels senyors de l'estat major. A baix, la rada espurneja. Les culates dels vells canons turcs mig enterrats a lo llarc del moll, talment flamejen sota'l sol. Els passatgers es dónen preces. Els Briskris i els mahonesos apiloten el fato en les barques.

En Tartarín no'n té de fato i baixa tranquilament del carrer de la Marina, carregat de plàtanos i sindries amb el seu amic Barbassou. El desgraciat tarasconès ha deixat an aquella

platja la mòra, la caixa d'armes i fins totes les ilusions, i ara es prepara a vogar envers el seu Tarascó am les mans a les butxaques. Així que ha saltat an el bot del capità, una bestia esbufegant rellisca de dalt de la plaça i galopant l'aconsegueix. Es el camell, cavallers, es aquell camell fidel, que ja feia vintiquatre hores qu'estava cercant el seu amo.

En Tartarín, aixis que'l va veure, va cambiar de color i va fer semblant de no coneixel, però el camell s'entossuneix, tremola amunt i avall del moll. Crida i mirant el seu amic amb els ulls tristos de tendresa, sembla que li vingui a dir:—Emportat-em, amic meu; emportat-em a la teva barca; emportat-em lluny, ben lluny d'aquesta Arabia de cartró, d'aquêt Orient ridicol, farsit de locomotores i de dil-ligencies velles, aont (dromedari desplaçat) no sé aont aniré a parar. Si tu ets el darrer moro, jo soc el darrer camell. No ens deixèm més, Tartarín meu!

—Qu'és vostre aquêt camell?—li va preguntar el capità.

—No'l conec ni sé qui és! va respondre en Tartarín, que va tremolar am l'idea de tenir d'entrar a Tarascó amb aquella escolta ridicula, i renegant imprudentment del seu company de disort dóna una empenta amb el peu an aquella terra d'Algeria, i la barca rellisca i marxà. Allavores el camell ensuma l'aigua, estira'l coll, fa petar les seves juntures, i com

aquell que's tira a perdre es llensa a derrera la barca, nadant vers al *Zuavo,* amb el gep inflat fòra de l'aigua, que sura com una carbaça i el coll com espoló de trirrem.

Barca i camell arriben junts i s'aturen al costat del barco.

—A l'ultim em farà compassió aquêt pobre dromedari, va dir el capità Barbassou commogut. Tinc ganes d'endurmel'en a bord, i en arribant a Marsella en faré els honors del regalo an el jardí zoològic.

Amb un gran reforç de cordes i de palanques van issar el camell, que pesava com un camell mort, pel mulladé de l'aigua de mar i el *Zuavo* es posà en camí.

Els dos dies que va durar la travessia, en Tartarín els passà sol a dintre del seu camarot, no perquè la mar fos molt dolenta i en sofrís gaire la *chechia,* sino perquè'l diable del camell encare no veia'l seu amo an el pont, li tenia afeccions ridicolas. Un camell tant comprometedor no s'ha vist mai a la vida!

De tant en tant pels vidres del camarot, aont en Tartarín treia'l nas, veia la blavor del cel algerí que s'anava aclarint de mica en mica, i per fí un día al dematí, entre una boira de plata, va sentir cantar am gran esplai tots els campanars de Marsella. Havien arribat. El *Zuavo* va tirar l'àncora.

El nostre home com que no portava bagatje baixà sense dir res a ningú, va atraveçar

depreça Marsella, sempre amb aquella basarda de que'l camell el seguís, i no va començar a estar tranquil, fins que's va veure instalat en un vagó de tercera que corria cap a Tarascó. Tranquilitat enganyadora! Així que van ser dos hores lluny, tot-hom treu el cap a les portelles. Tot-hom crida i tot-hom queda parat. En Tartarín també aguaita, i què veu? El camell, cavallers, el camell! El camell inevitable que corria sobre'ls rails i que no deixava el tren d'una passa. En Tartarín, consternat, va ficà el cap en un recó i va tancar els ulls per no veurel.

Després d'aquesta expedició desastrosa havia fet pensament d'entrar d'incognit a casa seva. Però la terrible presencia d'aquell destorp de cuadrúpede, la cosa no podia ser. Quina entrada valgam Déu! Ni quartos, ni lleons, ni res. Un camell, res més que un camell!

—Tarascó, Tarascó!

Ay! va tenir de baixar!

Va tenir de baixar, i oh sorpresa! així que la *chechia* de l'heroe va sortir a la portelleta, un gran crit de «Visca en Tartarín!» va fer tremolar el tinglado i els vidres de l'estació. «Visca en Tartarín! Visca el matador de lleons!» i vinga arrencar la copla, i els coros i els orfeons! En Tartarín va sentir morir-se. Es pensava qu'era una broma, però ca! tot-hom de Tarascó era allí, tirant els capells en-

laire i rebent-lo am simpatia; i el brau comandant Bravida, l'armer Costecalde, l'apotecari, el president i la noble corporació de caçadors de gorres en pes, van voltar el seu ilustre jefe, i enlaire'l varen portar en triomf de dalt a baix de l'escala.

Oh hermosos efectes del miratge! la pell, aquella pell del lleó cego qu'havia enviat a ne'n Bravida, era la causa d'aquest trangul. Am aquell forro modest qu'havien exposat al cercle, n'hi va haver prou per omplir de cap a tots els tarasconesos i després a tot el mig-dia. «El Semaphoro» havia parlat. S'havia inventat tot un drama. No era un lleó que'n Tartarín havia mort; eran dèu lleons, vint lleons, una esclafamenta de lleons; així és que quan en Tartarín va desembarcar a Marsella ja era ilustre sense saber-ho, i un telegrama entusiasta havia arribat al seu poble am dugues hores de ventatja.

Però lo que va portar al cap demunt l'alegria popular, va ser al veure compareixer aquell animal fantàstic, ple de pols i de suor, que seguint darrera de l'heroe va anar baixant a peu coix els esglaons de l'estació. Tarascó va creurer un moment que la Tarasca tornava.

Però en Tartarín tranquilisà an els seus compatriotes.

—Es el meu camell, els va dir.

I ja sota l'influencia d'aquell sol tarasconès,

de aquell bon sol que fa mentir d'un modo tant ingeniós, els va afegir amanyagant el gep.

—Es una bestia molt noble. M'ha vist matar tots els lleons.

I tot d'una, familiarment, va agafar el braç del comandant, vermell de felicitat; i seguit del seu camell, voltat dels caçadors de gorres, aclamat per tot el poble, es va dirigir campetxano vers la casa del Boabab, i tot caminant va començar l'historia de ses maravelloses caceres.

—Afigureu-vos, va dir, que un cert vespre en ple Sahara...

FÍ

Santiago Rusiñol
Obra completa

INDEX

A Leon Daudet. 5

EPISODI PRIMER

A TARASCÓ

Págs.

I.—El jardí del Boabab 13
II.—Udada general ane la bona vila de Tarascó i an els caçadors de gorres . . 19
III.—Nan! Nan! Nan!—Segueix el cop d'ull general sobre la bona vila de Tarascó. 25
IV.—Ells!!! 31
V.—Quan En Tartarín anava al Cercle . . 37
VI.—Els dos Tartarins 43
VII.—Els Europeus a Shang-Hai.—L'Alt Comerç.—Els Tartres.—Tartarín de Tarascó és un farsant?—El miratge. 49
VIII.—Les feres d'en Mitaine.—Un lleó de l'Atlas a Tarascó.—Terrible i solemnial entrevista 55
IX.—Efectes estranys del miratge 63
X.—Avans de la marxa. 69
XI.—Espasades, senyors; espasades, però no punyides d'agulla 75
XII.—De lo que fou dit a la caseta del Baobab. 81
XIII.—La marxa 87
XIV.—El port de Marsella 95

EPISODI SEGON

A CASA DEL MORO

Págs.

I.—La travessia.—Les cinc posicions del fez.—El vespre del tercer dia.—Misericordia 103
II.—A les armes! A les armes! 109
III.—Invocació a Cervantes.—Desembarc.—Aon són els *moros?*—Res de *moros.*—Desil·lusió 115
IV.—El primer agüait 121
V.—Pan! Pan! 129
VI.—Arribada de la femella.—Combat terrible.—El *Rendez-vous* dels conills . . 135
VII.—Historia d'un omnibus, d'una mòra i d'uns rosaris de flor de lleçamí . . 141
VIII.—Lleons de l'Atlas, dormiu! 147
IX.—El princep Gregori de Montenegro . . 153
X.—Diga-m el nom del teu pare i et diré'l nom d'aquesta flor 161
XI.—Sidi Tart'ri Ben Tart'ri 169
XII.—Ens escriuen de Tarascó. 177

EPISODI TERCER

A N'EL PAIS DELS LLEONS

I.—Les dil·ligencies desterrades 185
II.—Aont es veu passar un senyor petitó. . 193
III.—Un convent de lleons 201
IV.—La caravana en marxa 209
V.—L'aguait del vespre en un bosc de baladres 217
VI.—A l'ultim!... 227
VII.—Catastrofes sobre catastrofes 237
VIII.—Tarascó, Tarascó! 245

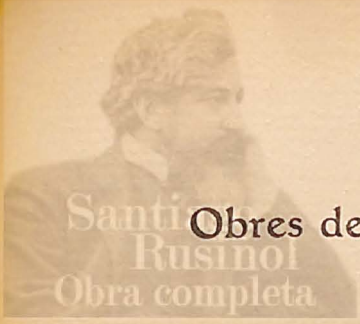

Obres de l'autor

Impressions d'una excursió al Taga . . (Agotada)
Desde mi molino. Ilustraciones de R. Casas. (id.)
L'home de l'orga. Monolec . . . . . (id.)
Andalusia vista per un catalá. (Conferencia). . . . . (id.)
Discurs llegit en els Jochs florals de Granollers . . . . . (id.)
Anant pel mon. (2.ª edició) . . . . . (id.)
Impresiones de arte. Ilustraciones de Zuloaga, Mas i Fonsdevila, Oller y Rusiñol. (id.)
Oracions. (2.ª edició) . . . . . (id.)
Els Caminants de la terra. Poema en prosa. (id.)
Fulls de la vida. (2.ª edició).
L'Alegria que passa. (3.ª edició) . . . (id.)
El Jardí abandonat. (Un acte)
Teatre. L'Alegria que passa.—El Jardí abandonat.—Cigales i formigues . . . . (id.)
Llibertat! (Tres actes).
Discurs llegit á Sitges . . . . . (id.)
Els Jocs florals de Canprosa. (Un acte). . (2.ª edició)
El Poble gris. . . . . . (Agotada)
El Malalt crónic. (Un acte). . . . . (2.ª edició)

El Prestidigitador. (Monolec) . . . . (Agotada)
Feminista. (Monolec) . . . . (id.)
El Bon caçador. (Monolec) . . . . (id.)
El Sarau de Llotja. (Monolec) . . . . (id.)
D'Aquí y d'allá. . . . . . (2.ª edició)
L'Héroe. (Tres actes). . . . . (3.ª edició)
El Pati blau. (Dos actes). . . . . (Agotada)
Desde el Molino. Impresiones de arte. (Un volum).
Jardins d'Espanya.
El Místic. (Quatre actes) (4.ª edició). . . (Agotada)
Els punxa sarries. (Un acte).
El Bomber. (Monolec) . . . . . (id.)
La Nit de l'amor. (2.ª edició) . . . . (id.)
Aucells de fanc.
L'Escudellómetro. (Monolec). . . . . (id.)
La Lletja. (Tres actes).
El bon policía. (Dos actes). (2.ª edició).
Monolecs.
Tartarín de Tarascó. (Traducció d'Alfons Daudet).

Festa modernista de Sitjes.

El Jardín abandonado. Traducción de M. Sarmiento.
Libertad! Traducción de J. Benavente.
El Pueblo gris. Traducción de G. Martínez Sierra.
El Místico. Traducción de J. Dicenta.
Hojas de la vida. Traducción de E. Chavarri.
El Prestidigitador. Traducción de Vital Aza.
Pájaros de barro. Traducción de G. Martínez Sierra.
Buena gente. Traducción de G. Martínez Sierra.
La alegría que pasa. Traducción de Vital Aza.

EDICIONS POPULARS

Anant pel mon	Ptes. 1	(Agotada)
El Místic	» 1	(id.)
Oracions. Am música de E. Morera.	» 1	
Fulls de la vida.	» 1	
Els Jocs Florals de Canprosa . .	» 1	
El bon policía.	» 1	
Monolecs.	» 1	
Tartarín de Tarascó. De A. Daudet.	» 1	